

III. ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ

УДК 368(477)

СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Н. В. МИХАЙЛОВА, кандидат економічних наук
(Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»)

***Анотація.** У статті досліджено сучасний стан страхового ринку України, визначено основні тенденції та перспективи його розвитку.*

***Ключові слова:** страхування, страховий ринок, страхові компанії, страхове покриття, страхова премія, страхова виплата, страхова культура.*

Однією зі складових фінансового сектора України є страховий ринок, розвиток якого в умовах інтеграції у світове економічне співтовариство є пріоритетним у національній економіці. Сучасний стан страхового ринку у значній мірі визначає рівень економічної безпеки країни, впливає на інвестиційний та інноваційний потенціал економіки.

Страховий ринок забезпечує ефективний захист від численних природних, техногенних та інших ризиків, сприяє ефективному перерозподілу фінансових ресурсів як у межах, так і за межами держави. Повноцінний страховий ринок сприяє загальній економічній стабільності, розвитку всіх сфер господарювання і реалізації державної соціальної політики. Враховуючи значимість страхування у соціально-економічному розвитку держави, забезпеченні життєдіяльності його суб'єктів, особливого значення набуває чітке й однозначне визначення стану та тенденцій розвитку страхового ринку.

Питання щодо проблем розвитку страхового ринку в Україні висвітлюються у працях відо-

мих вітчизняних учених-економістів, а саме: В. Д. Базилевича, С. С. Осадця, А. М. Поддєрьогіна, О. Е. Гудзь, М. В. Мних, О. О. Охріменка, І. В. Постіл, Н. М. Внукової та ін. Незважаючи на широке коло проблем, розв'язання яких пропонується у працях науковців, питання функціонування ефективного українського страхового ринку потребує подальших наукових досліджень.

Мета дослідження – визначити сучасний стан українського страхового ринку, виявити проблеми, які стримують його розвиток, та окреслити напрями подальшого розвитку ринку страхових послуг.

Страхування в усьому світі є унікальним гарантуючим і стабілізуючим механізмом фінансової системи, що сприяє розвитку національної економіки, позитивно впливає на макроекономічну стабільність у країні, забезпечує соціальні гарантії в суспільстві.

Роль страхування особливо важлива в контексті економічних реформ, оскільки воно стимулює розвиток ринкових відносин і ділової активності, покращує інвестиційний

клімат. Розвиток страхового ринку є важливим ресурсом, використання якого може дати масштабний ефект економічного зростання. Саме страховий ринок може сприяти формуванню додаткових джерел фінансування, адже страхові компанії є потужними інвесторами, маючи виняткову фінансову можливість поряд із іншими небанківськими посередниками грошового ринку акумулювати значні фінансові ресурси та відповідно реалізовувати довгострокові капітальні інвестиції [3].

Наразі страховий ринок України перебуває на етапі становлення і попри стрімкий розвиток окремих його сегментів, рівень страхового покриття залишається досить низьким – 5–10 %, тоді як у розвинутих країнах Європи цей показник становить понад 95 % [3]. Це свідчить про наявність значного потенціалу розвитку вітчизняного страхового ринку.

Аналіз показників діяльності страхових компаній за 2012–2014 рр. свідчить про наявність хоча і не значних, але кількісних і якісних змін на страховому ринку України (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка основних показників розвитку
страхового ринку України за 2012–2014 рр.**

Показники	2012 р.	2013 р.	2014 р.	Відхилення (+, –)		Темп змін, %	
				2013 р. від 2012 р.	2014 р. від 2013 р.	2013/ 2012	2014/ 2013
Загальна кількість страхових компаній, од.	414	407	382	–7	–25	–1,7	–6,2
Загальні активи по балансу, млн грн	56224,7	66387,5	70261,2	10162,8	3873,7	18,1	5,8
Статутний капітал, млн грн	14579,0	15232,5	15120,9	653,5	–111,6	4,5	–0,7
Страхові резерви, млн грн.	12577,6	14435,7	15828,0	1858,1	1392,3	14,8	9,6
Валові страхові премії, млн грн	21508,2	28661,9	26767,3	7153,7	–1894,6	33,3	–6,6
Валові страхові виплати, млн грн	5151,0	4651,8	5065,4	–499,2	413,6	–9,7	8,9
Рівень валових виплат, %	23,9	16,2	18,9	–	–	–	–
Чисті страхові премії, млн грн	20277,5	21551,4	18592,8	1273,9	–2958,6	6,3	–13,7
Чисті страхові виплати, млн грн	4970,0	4566,6	4893,0	–403,4	326,4	–8,1	7,1
Рівень чистих виплат, %	24,5	21,2	26,3	–	–	–	–

Джерело: складено автором на основі даних офіційного сайту Нацфінпослуг [4].

З табл. 1 видно, що кількість страхових компаній 2014 р. у порівнянні з 2013 р. зменшилася на 25, а у порівнянні з 2012 р. – на 32 компанії. Найбільша кількість компаній займається такими видами страхування, як страхування майна, від нещасних випадків, вантажів і багажу, наземного транспорту, від вогневих ризиків і ризиків стихійних явищ,

відповідальності перед третіми особами, фінансових ризиків.

Стан страхового ринку України характеризується скороченням обсягів валових страхових премій за 2014 р. порівняно з 2013 р. на 1894,6 млн грн, або на 6,6 %, чисті страхові премії зменшилися на 2958,6 млн грн, або на 13,7 %.

Структура страхових премій за видами страхування станом на кінець 2014 р. свідчить про розвиток в Україні лише класичних видів страхування. Так, у структурі страхових премій найбільшу питому вагу має автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена карта») – 5 947,5 млн грн, або 32,0 %, та страхування майна – 2 045,1 млн грн, або 11,0 % [5].

Динаміка страхових виплат не стабільна. Так, 2013 р. розмір валових страхових виплат порівняно з 2012 р. зменшився на 9,7 %, а чистих – на 8,1 %. Але вже за результатами 2014 р. обсяг валових страхових виплат зріс на 8,9 %, чистих – на 7,1 %.

Найбільше страхових виплат проводиться з автострахування, страхування фінансових ризиків, медичного страхування [4].

За результатами 2013 р. рівень валових страхових виплат становив 16,2 %, рівень чистих страхових виплат (відношення чистих виплат до чистих премій) – 21,2 %. 2014 р. рівень валових страхових виплат збільшився до

18,9 %, а чистих страхових виплат – до 26,3 %. Відповідно до досліджень науковців, прийнятним вважається рівень виплат до 40 %. Тобто вітчизняні страхові компанії в умовах фінансової нестабільності поступово наближаються до критичної межі, однак ще не досягли її внаслідок недостатнього розвитку ринку страхування в Україні.

Незважаючи на поступове збільшення обсягів власного капіталу, активів і резервів, що позитивним чином відображається на платоспроможності страхових компаній, сучасний стан страхового ринку характеризується наявністю багатьох негативних тенденцій і суттєвих диспропорцій свого розвитку.

Слід відмітити, що розвиток економіки України супроводжується циклічними кризами, які характеризуються різким падінням курсу національної валюти, знеціненням доходів населення, стагнацією фінансових ринків. В економіці водночас зростає безробіття і рівень цін, відбувається спад виробництва на

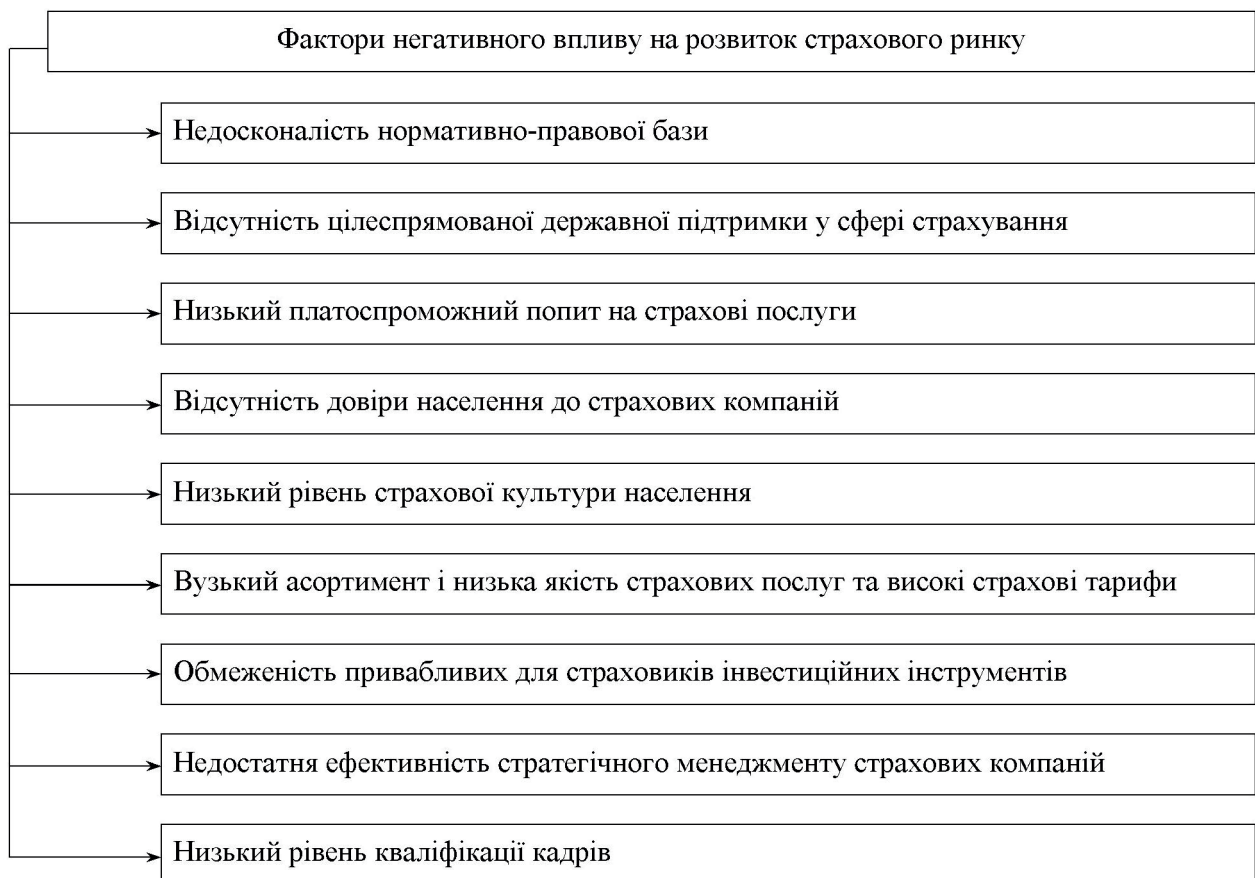

Рис. 1. Фактори впливу на страховий ринок (узагальнено автором на основі [1, 3, 6])

фоні дефіциту державного бюджету [2]. Окрім того, існує ряд факторів, які гальмують розвиток страхової діяльності та знижують її ефективність (рис. 1).

Окреслені вище проблеми страхового ринку України дозволяють визначити основні напрями та перспективи його розвитку, а саме:

- удосконалення системи правового забезпечення розвитку страхового ринку, державного регулювання і нагляду;
- забезпечення адаптації законодавства України у сфері страхування до законодавства Європейського Союзу;
- створення конкурентного середовища і вдосконалення організаційної структури страхового ринку;
- врахування тенденцій і особливостей розвитку страхових ринків розвинених країн;
- підвищення страхової культури та відновлення довіри до страхової галузі;
- підвищення рівня захисту прав споживачів страхових послуг і прозорості діяльності страхового ринку;
- створення системи гарантування страхових виплат за договорами страхування;
- сприяння розвитку страхового посередництва;
- забезпечення страхового ринку висококваліфікованими кадрами;
- введення постійного контролю за фінансовою діяльністю і станом страхових компаній тощо.

Отже, тільки за умови розв'язання проблем, які стримують нормальне функціонування страхового ринку, можливе пришвидшення його динамічного розвитку.

В умовах сучасного розвитку національної економіки страховий ринок сприяє формуванню ринкового фінансового середовища, активізує діяльність населення і підприємців у фінансовому секторі, сприяє зростанню якості соціального захисту та дозволяє мобілізувати значні фінансові ресурси для інвестиційних та інноваційних проектів. Дослідження стану страхового ринку підтверджує наявність серйозних перешкод, які гальмують розвиток страхової діяльності та знижують її ефективність. З метою покращення ситуації на страховому ринку необхідно реалізувати низку

заходів, спрямованих на розв'язання теоретичних і практичних проблем його розвитку й регулювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Деркач О. М. Фактори впливу на стан фінансової безпеки страхового ринку / О. М. Деркач // Бізнес-Інформ. – 2012. – № 6. – С. 187–190.

Derkach O. M. Faktory vplyvu na stan finansovoi bezpeky strakhovoho rynku / O. M. Derkach // Biznes-Inform. – 2012. – № 6. – S. 187–190.

2. Дьячкова Ю. М. Страховий ринок в умовах нестабільної економіки / Ю. М. Дьячкова // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2014. – № 2 (33). – С. 172–176.

Diachkova Iu. M. Strakhovyi rynek v umovakh nestabilnoi ekonomiky / Iu. M. Diachkova // Visnyk Donbaskoi derzhavnoi mashynobudivnoi akademii. – 2014. – № 2 (33). – S. 172–176.

3. Зоря О. П. Страховий ринок України: стан, проблеми та перспективні напрями розвитку [Електронний ресурс] / О. П. Зоря, С. П. Зоря. – Режим доступу: file:///C:/Users/vostro/Downloads/Vsnau_2013_1_4%20(1).pdf. – Назва з екрана.

Zoria O. P. Strakhovyi rynek Ukrainy: stan, problemy ta perspektyvni napriamy rozvytku [Elektronnyi resurs] / O. P. Zoria, S. P. Zoria. – Rezhym dostupu: file:///C:/Users/vostro/Downloads/Vsnau_2013_1_4%20(1).pdf. – Nazva z ekrana.

4. Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс] : офіц. сайт. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>. – Назва з екрана.

Natsionalna komisiia z rehulivannia ryнкiv finansovykh posluh Ukrainy [Elek-

- tronnyi resurs] : ofits. sait. – Rezhym dostupu: <http://www.dfp.gov.ua>. – Nazva z ekrana.
5. Про страхування Forinsurer [Електронний ресурс] : інтернет-журнал. – Режим доступу: <http://forinsurer.com>. – Назва з екрана.
- Pro strakhuvannia Forinsurer [Elektronnyi resurs] : internet-zhurnal. – Rezhym dostupu: <http://forinsurer.com>. – Nazva z ekrana.
6. Стенько Т. В. Сучасні тенденції на страховому ринку України / Т. В. Стенько // Управління розвитком. – 2013. – № 5 (145). – С. 173–175.
- Stenko T. V. Suchasni tendentsii na strakhovomu rynku Ukrainy / T. V. Stenko // Upravlinnia rozvytkom. – 2013. – № 5 (145). – S. 173–175.

Н. В. Михайлова, кандидат экономических наук (Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»). **Современное состояние и тенденции развития страхового рынка Украины.**

Аннотация. В статье исследовано современное состояние страхового рынка Украины, определены основные тенденции и перспективы его развития.

Ключевые слова: страхование, страховой рынок, страховые компании, страховое покрытие, страховая премия, страховая выплата, страховая культура.

N. Mikhailova, Cand. Econ. Sci. (Poltava University of Economics and Trade). **Current status and development trends of the insurance market of Ukraine.**

Summary. The article investigates the current state of the insurance market in Ukraine, determined main trends and prospects of its development.

Keywords: insurance, insurance market, insurance company, insurance coverage, insurance premium, insurance payment, insurance culture.